

Mottagare
Regionstyrelsen

Viljeriktning för regional strategisk planering

Förslag till beslut

- Kartläggningen av Region Gotlands arbete med regional strategisk planering tas emot.
- Regionstyrelsen ställer sig bakom att de fyra viljeriktningarna som presenteras i kartläggningen ligger till grund för fortsatt utvecklingsarbete med regional strategisk planering.

Sammanfattning

Region Gotland har genomfört en kartläggning inom projektet ”Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - förberedande steg” med extern finansiering från Tillväxtverket. Projektet är en del av ett regeringsuppdrag till Tillväxtverket, Boverket, Trafikverket och flera myndigheter tillsammans med länsstyrelserna att erbjuda regionerna stöd om strategisk planering genom bland annat ökad kunskap och utvecklad samverkan i det regionala utvecklingsarbetet.

Kartläggningen pekar på behovet av att stärka regionens roll som kunskapsaktör, testa nya former för samverkan med myndigheter, utveckla arbetet med externfinansiering och tydliggöra samordningsforum inom sakfrågor. Regionstyrelsen föreslås besluta att godkänna kartläggningen och ställa sig bakom de fyra föreslagna viljeriktningarna.

Under juni månad kommer Tillväxtverket att öppna en utlysning för steg 2 i arbetet med regional strategisk planering. Där finns det möjlighet för Region Gotland att söka utvecklingsmedel för fortsatt arbete. Implementeringen av nya strukturer i egen organisation kräver dock resurser för att fortsatt bära och utveckla rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör vilket behöver beaktas i budgetarbetet framgent likväl som i samband organisationsförändringar.

Ärendebeskrivning

Regeringen gav under 2024 ett uppdrag (LI2024/01013) till Tillväxtverket, Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna att erbjuda regionerna stöd om strategisk planering i regionalt utvecklingsarbete.

Kartläggningen har alltså genomförts inom projektet ”Strategisk planering i det

regionala utvecklingsarbetet – förberedande steg”, finansierat av Tillväxtverket inom ramen för ett regeringsuppdrag. Målet har bland annat varit att kartlägga Region Gotlands befintliga arbete med regional strategisk planering och identifiera framtida ambitionsnivåer. Projektet förväntades också på kort sikt bidra till ökad kunskap och förståelse hos målgrupperna om regionens befintliga kapacitet i form av resurser och verktyg för god samhällsplanering.

Fokus har legat på tre nyckelroller som Region Gotland kan ta i rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör:

1. **Samordna** gemensam regional ståndpunkt och riktning för att påverka i territoriella sakfrågor
2. Producera, sprida och tolka **kunskap**
3. **Möjliggöra** utvecklingsinsatser

Kartläggningen bygger på dokumentstudier, intervjuer och en verksamhetslogik över genomförda aktiviteter kopplade till samhällsplanering och har genomförts av upphandlad konsult med stöd av en projektledare inom Region Gotland. Den identifierar särskilt att Region Gotlands arbete präglas av samordning med utvecklingsaktörer och att ett behov finns att utveckla kunskapsunderlag och dialoger samt prioritera insatser mer tydligt. Region Gotland är stark i rollen som samordnare, både vad gäller ansvarig samordnare men också deltagare.,

Regionens unika förutsättningar, att vara både kommun och region, innebär både utmaningar och möjligheter. Det geografiska ö-läget samt begränsade resurser påverkar regionens kapacitet. Det krävs därför strategiska prioriteringar.

Kartläggningen gör fem huvudsakliga observationer. För det första har Region Gotlands nuvarande arbete med regional strategisk planering ett starkt fokus på olika former av samordningsaktiviteter. Dessa aktiviteter har tyngdpunkt på samordning med nationella myndigheter, och inte som i flera andra regioner på mellankommunal samordning vilket är naturligt med tanke på Region Gotlands organisation. Det finns potential för Region Gotland att i dessa forum ta en större ledarroll i utpekade frågor som rör samhällsplanering. För det andra är Region Gotlands roll som kunskapsaktör utvecklas vidare för att dela ansvaret med regional strategisk planering med fler utvecklingsaktörer. Får fler tillgång till kunskap kan fler verka för utveckling. För det tredje är det svårt att överblicka interna processer och skillnader mellan de kommunala och regionala rollerna. Exempelvis kan regionen i egenskap av sin samordningsroll gentemot Trafikverket förväntas behöva hantera frågor som är ett kommunalt ansvar. För det fjärde finns en efterfrågan på att Region Gotlands finansieringsplan för styrning och prioritering av tillgängliga utvecklingsmedel blir mer behovsstyrd kopplat till frågor som rör samhällsplanering. Slutligen finns ett övergripande behov av att tydliggöra prioriteringar i termer av specifika sakfrågor för arbetet med regional strategisk planering framåt, detta görs idag delvis inom styrmodellen men kan utvecklas ytterligare.

De rekommendationer som lyfts fram i kartläggningen är:

- Leda istället för att bara samordna
- Prioritera bland sakfrågor
- Samla myndighetsdialoger tematiskt
- Utveckla kapacitet som kunskapsaktör
- Länka tydligare till finansieringsplanen

Kartläggningen visar att Region Gotland har ett starkt fokus på samordning med nationella myndigheter, men att potential finns att ta en tydligare ledarroll i utpekade sakfrågor som är viktiga för Gotland inom regional strategisk planering. Vidare konstateras att regionens roll som kunskapsaktör är underutvecklad, och att det finns behov av ökad kapacitet för kunskapsproduktion, spridning och analys – särskilt utifrån rumsliga perspektiv.

Fyra viljeriktningar har tagits fram för den regionala strategiska planeringen:

- **Stärk rollen som kunskapsaktör.** Region Gotland behöver vara en tydlig kunskapsaktör i utpekade frågor med bäring på samhällsplanering. Dels innebär det att tillgängliggöra data för rumsliga analyser som genomförs av Region Gotland självt eller av andra. Dels innebär det att strategisk identifiera kunskapsbehov inom utpekade platsbundna sakfrågor och att kommunicera kunskapen till relevanta samordningsforum. Ett mervärde bör vara att få andra regionala aktörer att driva kunskapsbaserade utvecklingsinsatser i en för Region Gotland önskad riktning.
- **Testa och utveckla nya samverkansprocesser med statliga myndigheter.** Det finns ett behov av nya sätt organisera samverkan med myndigheter. Region Gotland bör verka för att vara en partner som testar nya lösningar tillsammans med myndigheter som ex. Trafikverket. I närtid handlar det om att aktivt föra dialog med myndigheter om att ställa upp som pilotprojekt för mer effektiva planeringsprocesser (ex. inom ramen för kommande utlysningar i aktuellt regeringsuppdrag).
- **Arbeta med externfinansiering utifrån ny logik.** Arbetet med externfinansiering bör bygga på att först genomföra en behovsinventering internt för att i nästa led identifiera och söka möjliga externa finansieringsmöjligheter, och inte vice versa. Arbetet kan exempelvis ske via en arbetsgrupp som Region gotlands Bidragsbyrå eller att etablera ett fullskaligt projektkontor. Logiken bakom detta spår är att Region Gotlands förutsättningar kräver extern stödfinansiering för att möjliggöra de tre önskade roller som formulerats för regional strategisk planering. Region Gotland kan utifrån sina geografiska förutsättningar och goda sektorsövergripande samverkan ha goda

förutsättningar att attrahera svensk och europeisk finansiering för att gå i bräsch för nya lösningar kopplade till systemutmaningar.

- **Renodla och tydliggör bland existerande samordningsforum.**
Regionen samordnar och deltar i många forum och det är inte alltid tydligt (exempelvis utifrån forumets titel) vad respektive forum ska bidra till. Går det att renodla floran av forum för att underlätta den övergripande samordningen inom den regionala strategiska planeringen? Tillsammans syftar dessa viljeriktningar till att höja den strategiska nivån på det regionala utvecklingsarbetet och stärka Region Gotlands kapacitet som aktör i det rumsliga samhällsbyggandet.

Bedömning

Att ärendet lyfts till regionstyrelsen syftar till att skapa förankring för nästa steg i arbetet och ge förvaltningen politiskt stöd att vidareutveckla arbetet enligt de viljeriktningar som nu är framtagna.

Förvaltningen konstaterar att de två första viljeinriktningarna (*stärk rollen som kunskapsaktör* och *testa och utveckla nya samverkansprocesser med statliga myndigheter*) är av intresse för fler regioner i Sverige och förvaltningen ser en förhoppning om att fortsatt steg i regeringsuppdraget kan stödja en utveckling av de viljeinriktningarna.

De två sista viljeriktningarna (*arbeta med externfinansiering utifrån ny logik* och *renodla och tydliggör bland existerande samordningsforum*) visar på behov av utveckling inom Region Gotland för hur vi vill ta oss rollen som ansvarig regional utvecklingsansvarig aktör. Den positiva förflyttning mot de viljeriktningarna tydliggör vår roll och är positiv för arbetet mot målen i Vårt Gotland 2040. Även för dessa viljeriktningarna finns säkerligen fler regioner som kan dela erfarenheter och ny kunskap med varandra för att förbättra sig inom regional strategisk planering.

Under juni månad kommer Tillväxtverket att öppna en utlysning för steg 2 i arbetet med regional strategisk planering. Där finns det möjlighet för Region Gotland att söka utvecklingsmedel för fortsatt arbete. Implementeringen av nya strukturer i egen organisation kräver dock resurser för att fortsatt bära och utveckla rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör vilket behöver beaktas i budgetarbetet framgent likväl som i samband organisationsförändringar. Steg 2 kommer tydliggöra vilka resurser som krävs för att implementera eventuellt nya strukturer.

Beslutsunderlag

Bilaga 1 Kartläggning regional strategisk planering 2025-04-30
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-05-20

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör